

A Föld pohara

Ismeretterjesztő előadás a talaj szerepéről a vízzel való gazdálkodásban

MTA ATK Talajtani és Agrokémiai Intézet (TAKI) Talajfizikai és Vízgazdálkodási
Osztály, Bakacsi Zsófia

MTA•ATK
Talajtani és Agrokémiai
Intézet

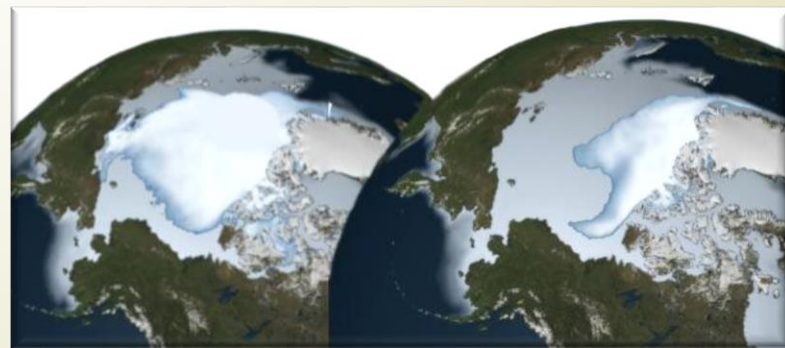
MTA VÍZNAP
VÍZTUDOMÁNYI
„STREET SCIENCE” PROGRAM

2

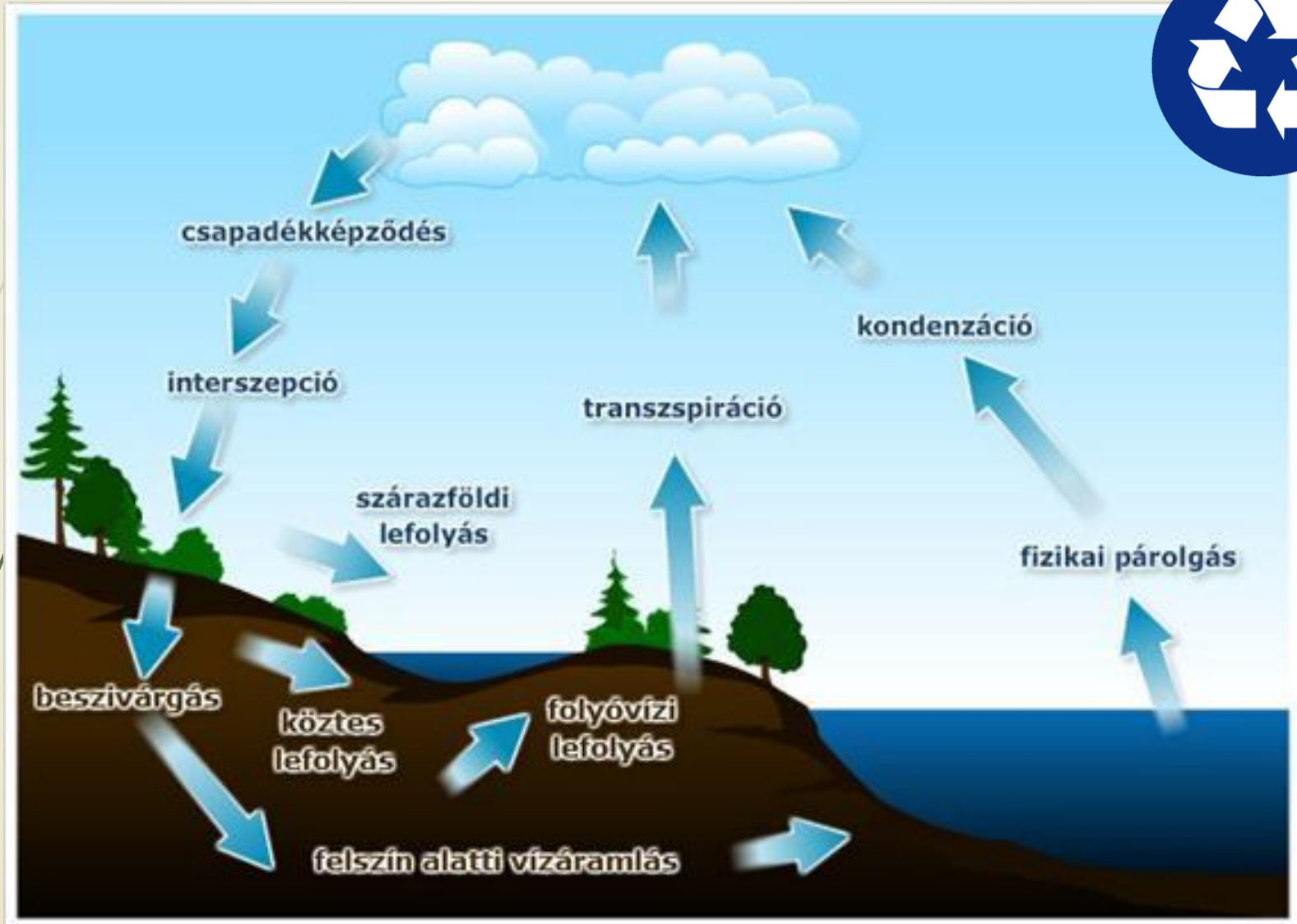
Minden léptékben tározzuk a vizet...

...vagy tékozoljuk.

A hidrológiai körfolyamat

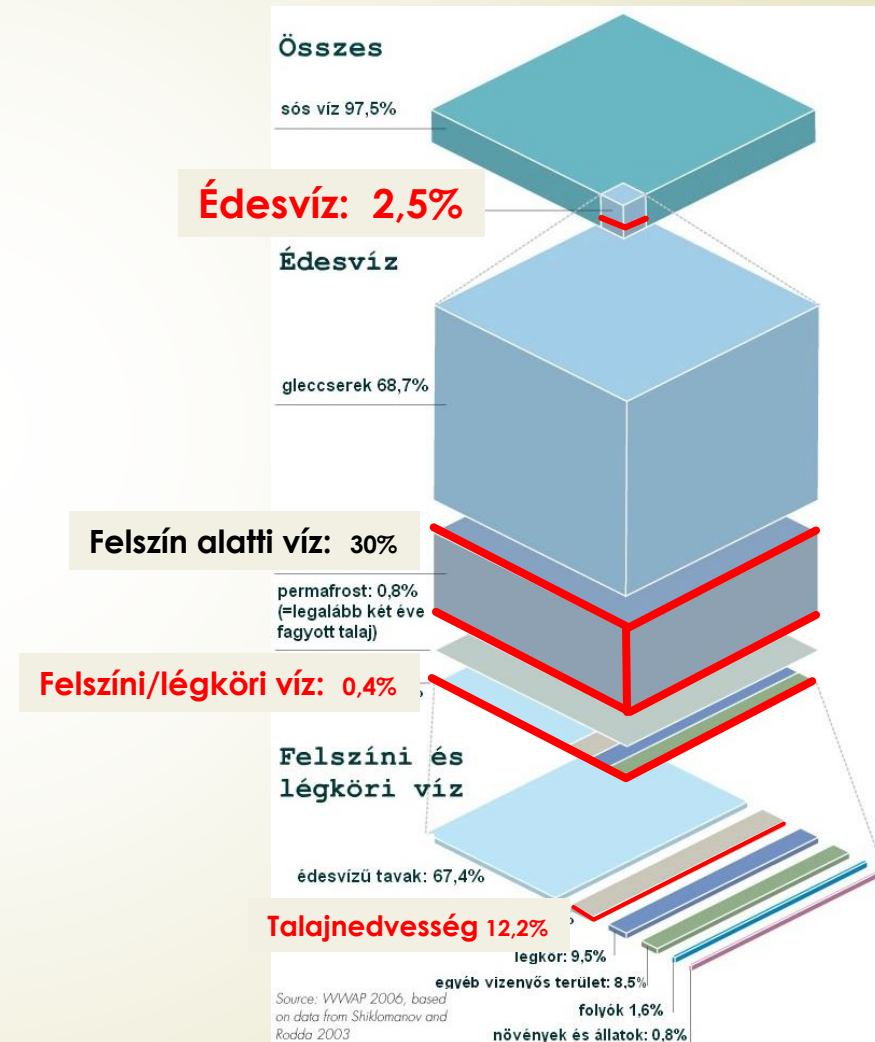

Mivel gazdálkodhatunk?

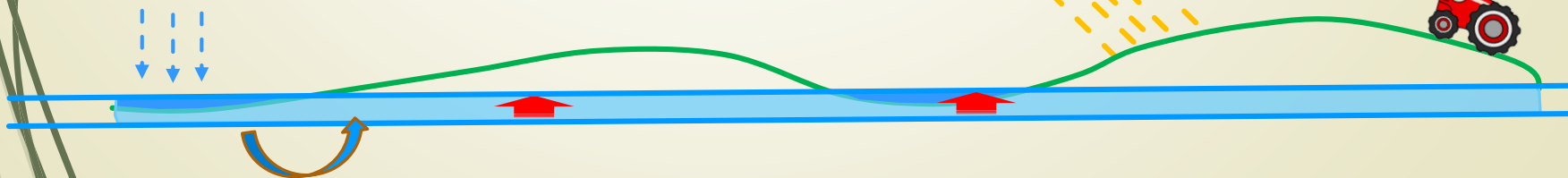
4

Néhány befogadó	Térfogat (ezer km ³)	
Óceán	1 370 000	
Jég	29 000	
Felszín alatti víz	4 000	
Édesvízű tavak	125	
Talajnedvesség	0,005%	67
Légkör	14	
Folyók	1,2	

A hidroszférában
lévő víz
megoszlása

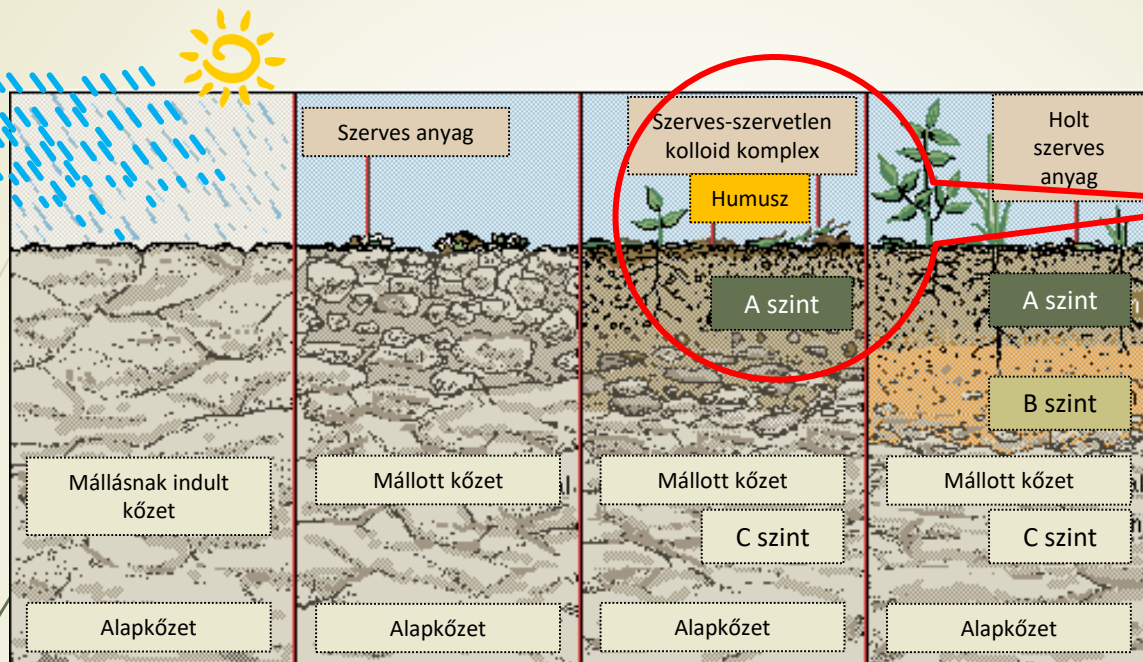

Belvíz és aszály- a Janus-arcú víz

A talajfejlődés folyamatos

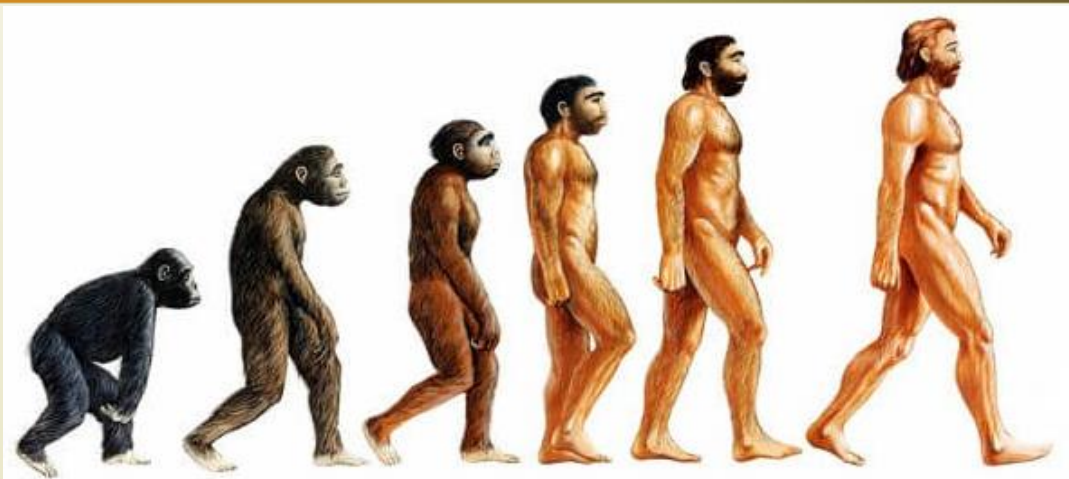
6

aprózódás/mállás>>>+növényzet és talajlakók >>>

talajtakaró

A feltalajban, a lebontott és átalakult szerves anyagból képződik a talaj szerves anyaga, a **humusz.**

A humusz a lebontás és építés terméke

szerves maradványok

közbülső termékek

végtermékek

A „nyersanyag”

Növények és állatok maradványai (szénhidrátok, fehérjék, lignin, zsírok...)

A „munkaerő”

- Ízeltlábúak
- Földigiliszták
- Baktériumok
- Gombák
-

energiát nyer.

- CO₂

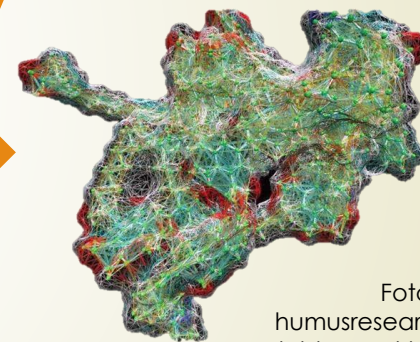

Foto:
humusresearch.blogspot.hu

- Humuszanyagok képz.
- Ásványosodás

pl. humuszsavak,
Ca²⁺, NO³⁻

Dimenziók

Foto: nickandmel2006

felülete kb. 20 m²

Foto: collembola.org

felülete kb. 10 mm²

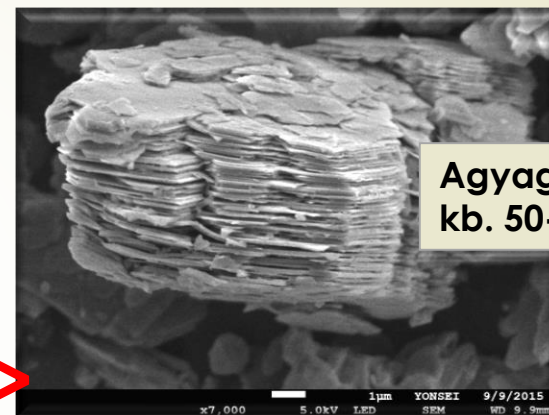
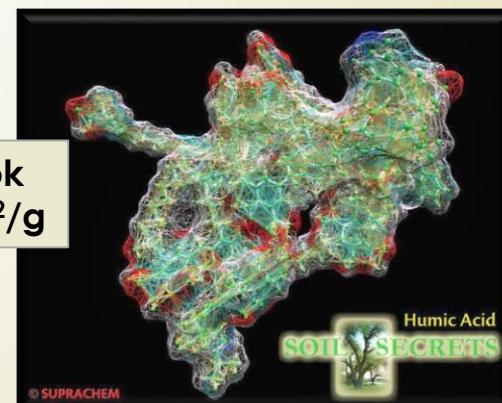

Foto: Yonsei University, Yongjae Lee

Agyagásványok
kb. 50-800 m²/g

Humuszkolloidok
kb. 800-1000 m²/g

1 humusz molekula akár 10 000 vízmolekulát is képes „megtartani”

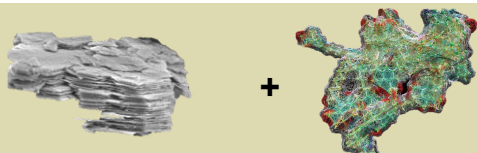
Miből áll a talaj?

2.

Szerkezet képző „ragasztóanyag”

Felület képző (víz-, tápanyag megőrzés)

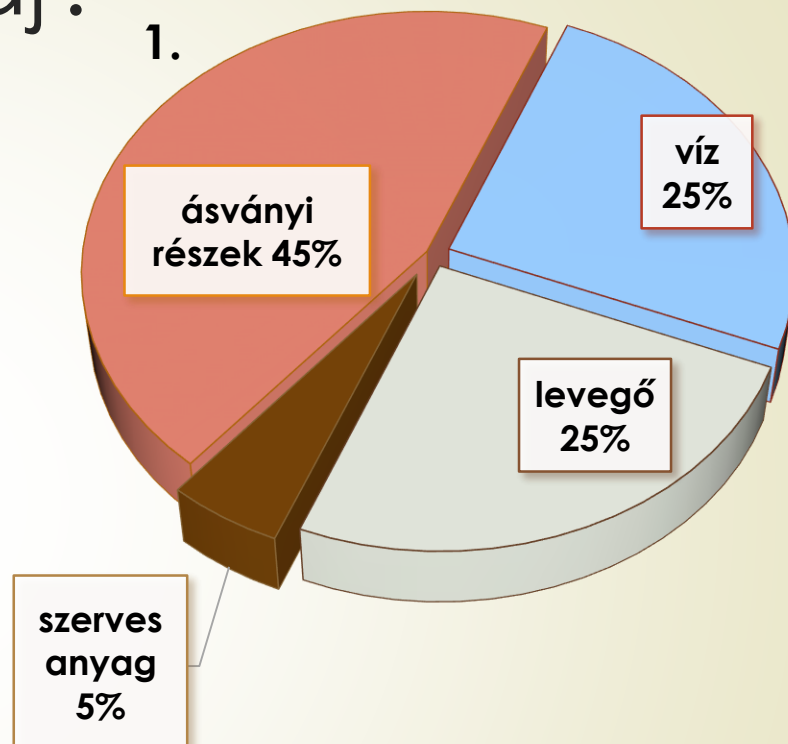

Agyag-huminsav komplexumok

Tápanyag szolgáltató

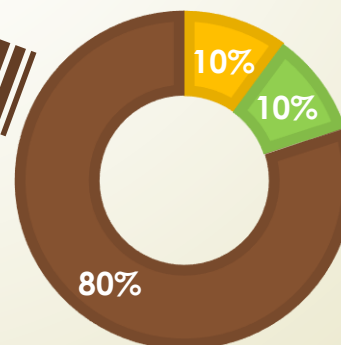
Stressz-tompító (puffer)

1.

SZERVES ANYAG

A humusz szerepe

■ élőlények

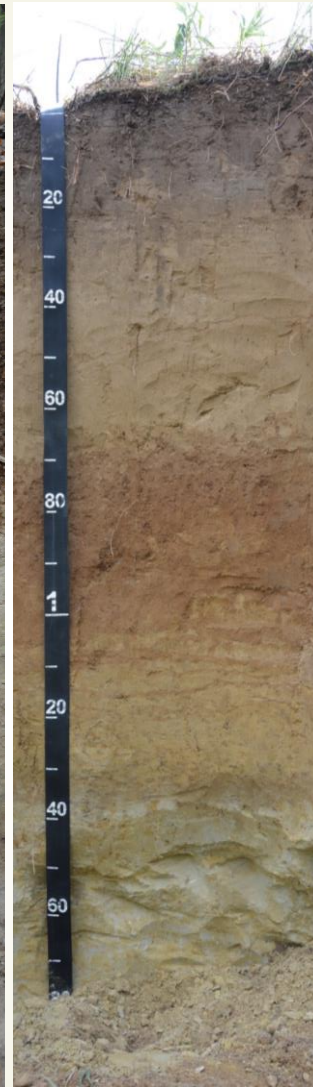
■ gyökerek

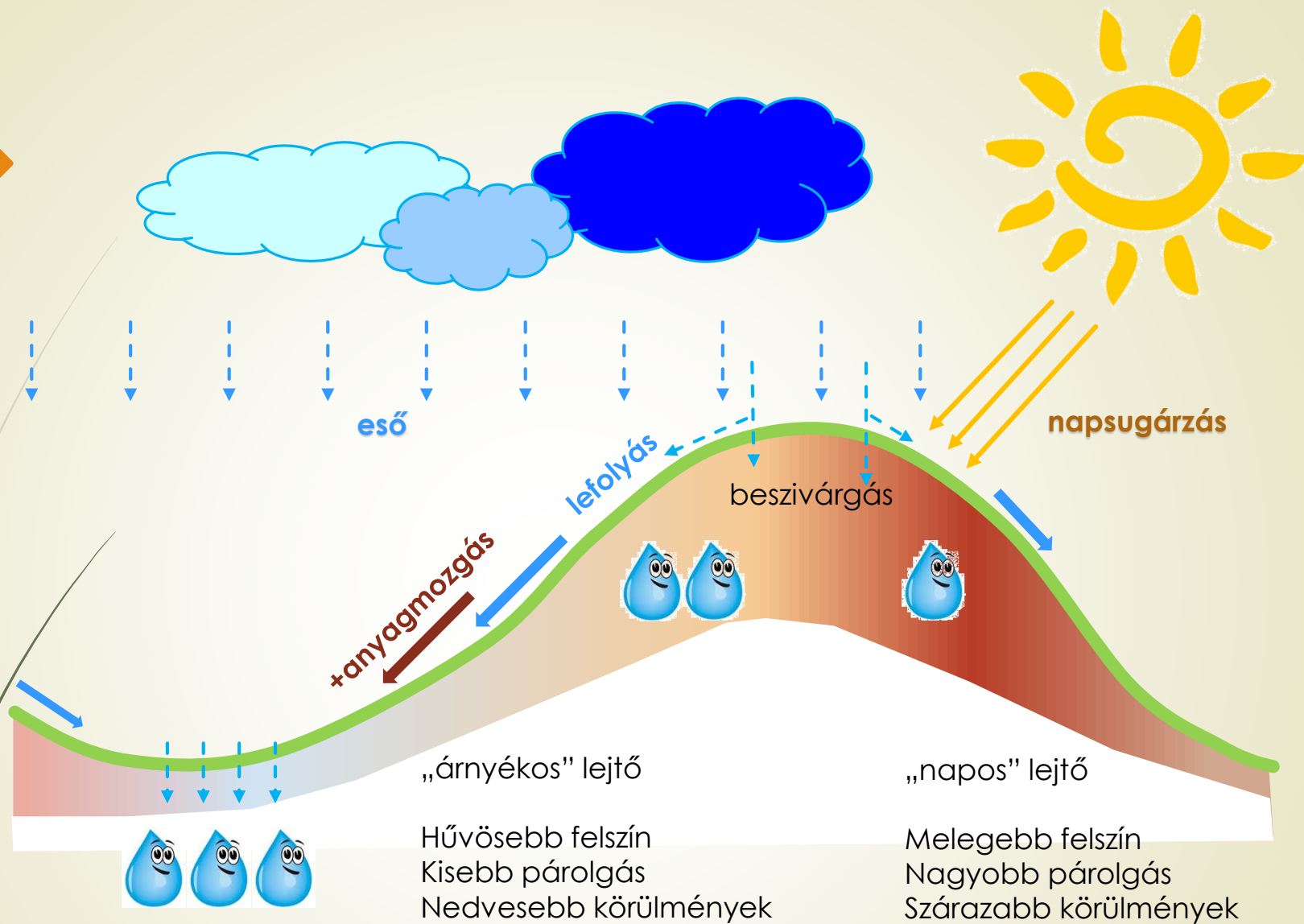
■ humusz

A talajszelvény megjelenési formája függ a **környezettől**, melyben képződött.

A kialakuló
rétegzettség
anyag-
forgalmi
folyamatok
eredménye.

A felszín **változatossága** hatással van a talajban lévő víz mennyiségére.

A talaj nedvességtartalma hatással van a növénytakaró
változatosságára.

Ismerkedjünk!

HOMOK

- **szemcsés**
- Szinte csak vizesen tapad össze
- Csak gombócot tudunk formázni

VÁLYOG

- **Sima tapintású**
- Nedvesen sem tapad
- formázható belőle kifli, vagy közép hosszú (< 5 cm) kígyó

AGYAG

- **Tapadós** és gyúrható ha nedves
- Könnyen formázható belőle perec vagy hosszú (> 5 cm) kígyó

„homok”
2 mm-ig

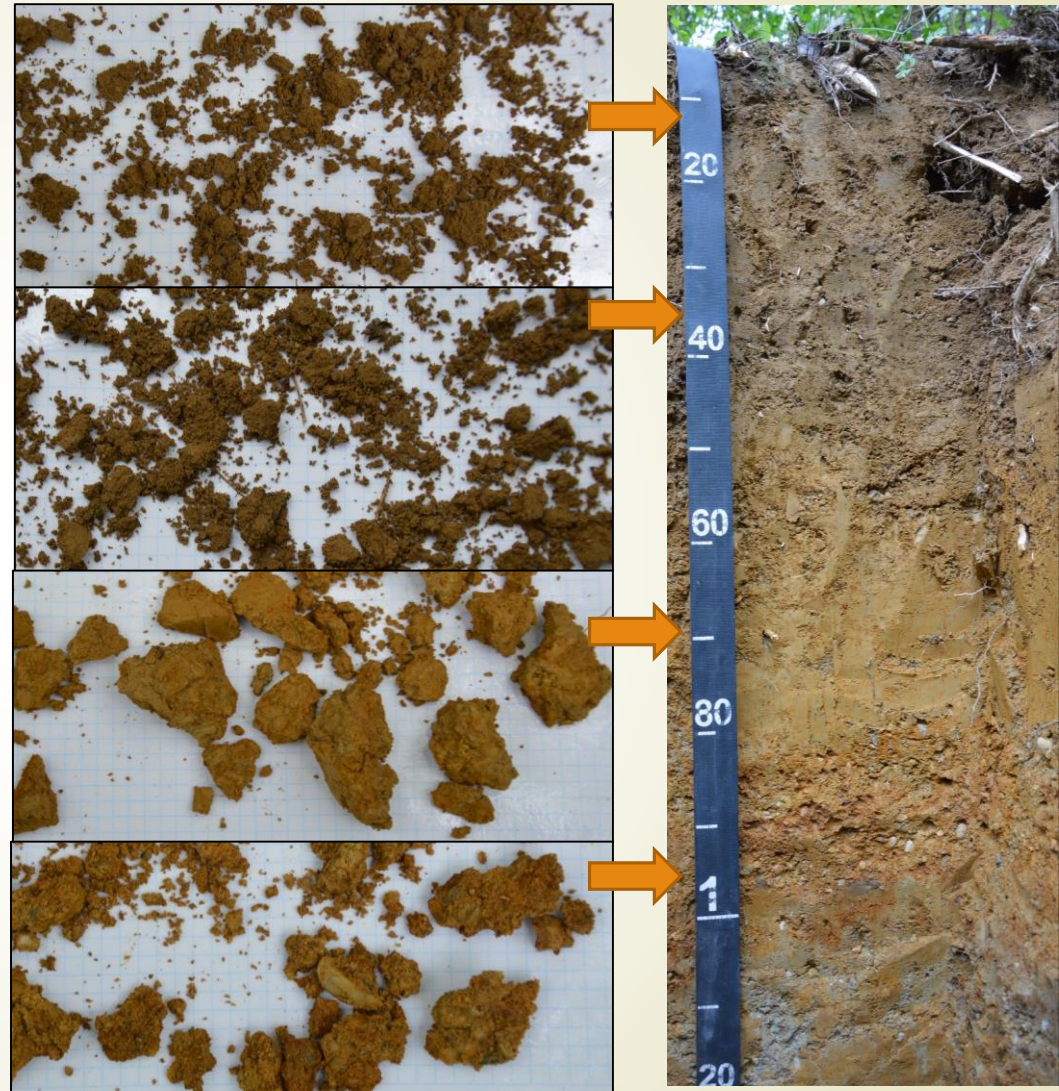

„por” 0,05-0,002 mm

„agyag” <0,002 mm

A talajalkotók
kisebb-nagyobb
**szerkezeti
elemekké** állnak
össze, ezek az
aggregátumok.

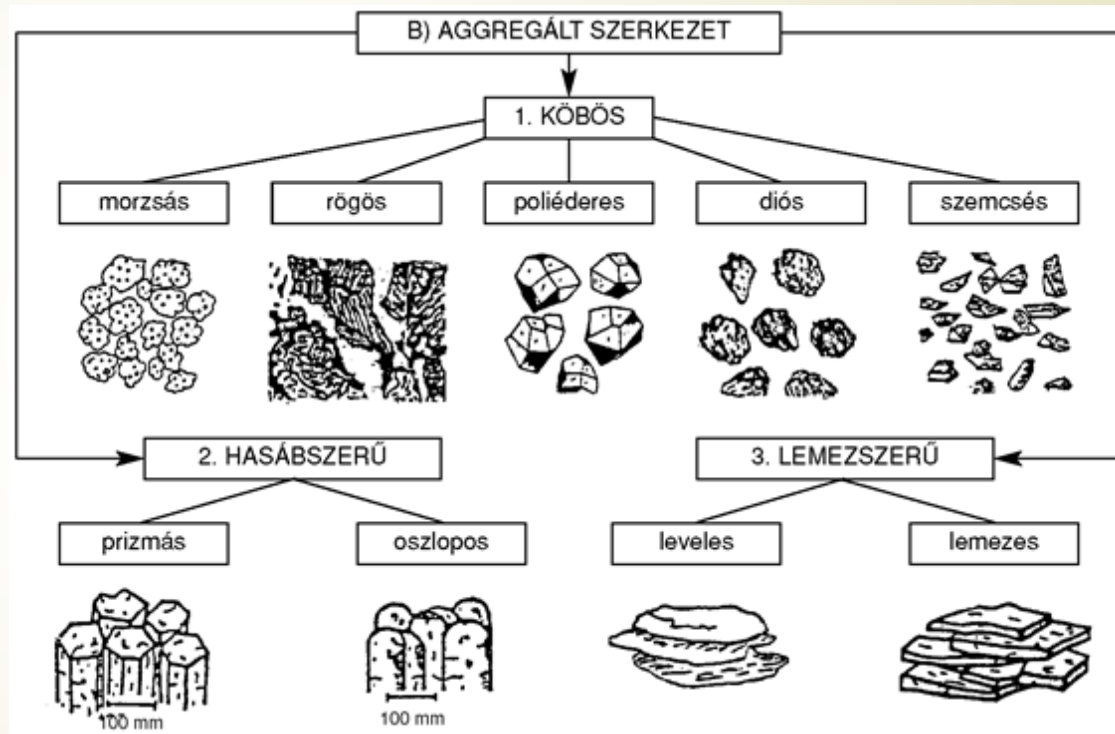
Az
aggregátumok
mérete, alakja,
stabilitása
befolyásolja a
talaj vízzel
szembeni
viselkedését.

Talajszerkezet

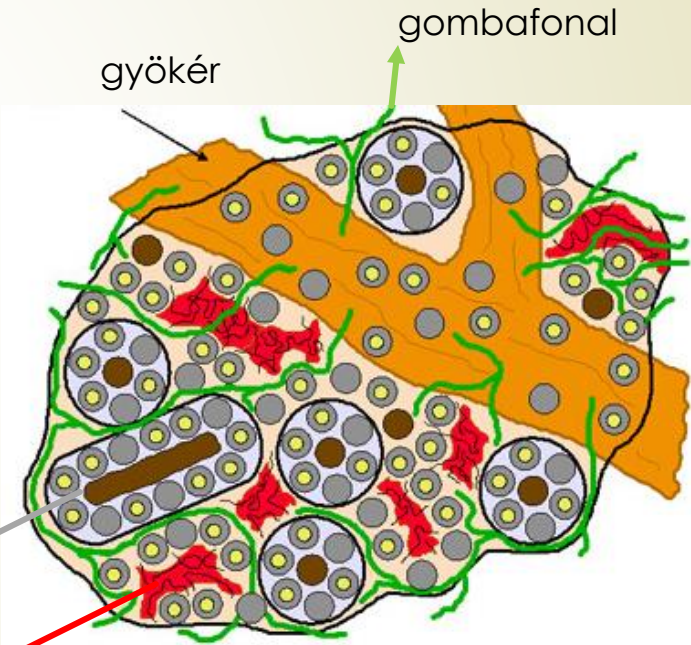
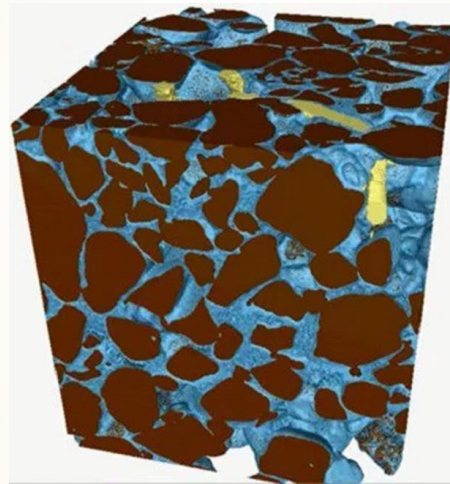
<https://www.nature.com>

Pórusok a talajban- a méret a lényeg!?

1 m

mikroaggregátum

bomló szerves anyag

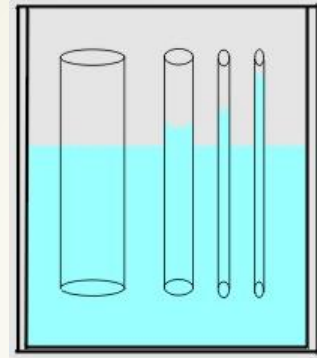
0,5 mm

„Kicsik”

és

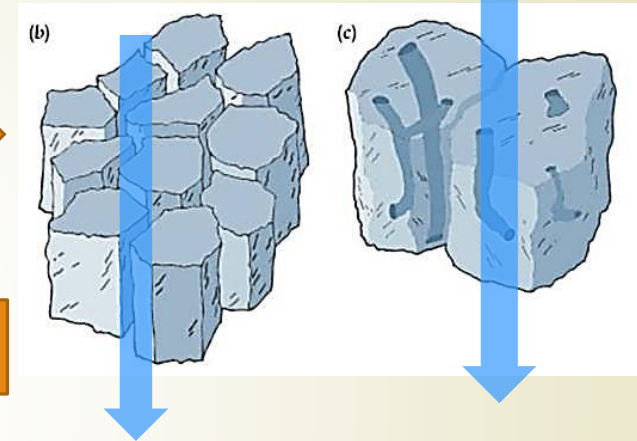
„nagyok”

**Kapillárisok-
„hajszálcsövek”
visszatartják a
vizet,
akadályozzák a
gyors leürülést.**

**Nagyobb
átmérő**

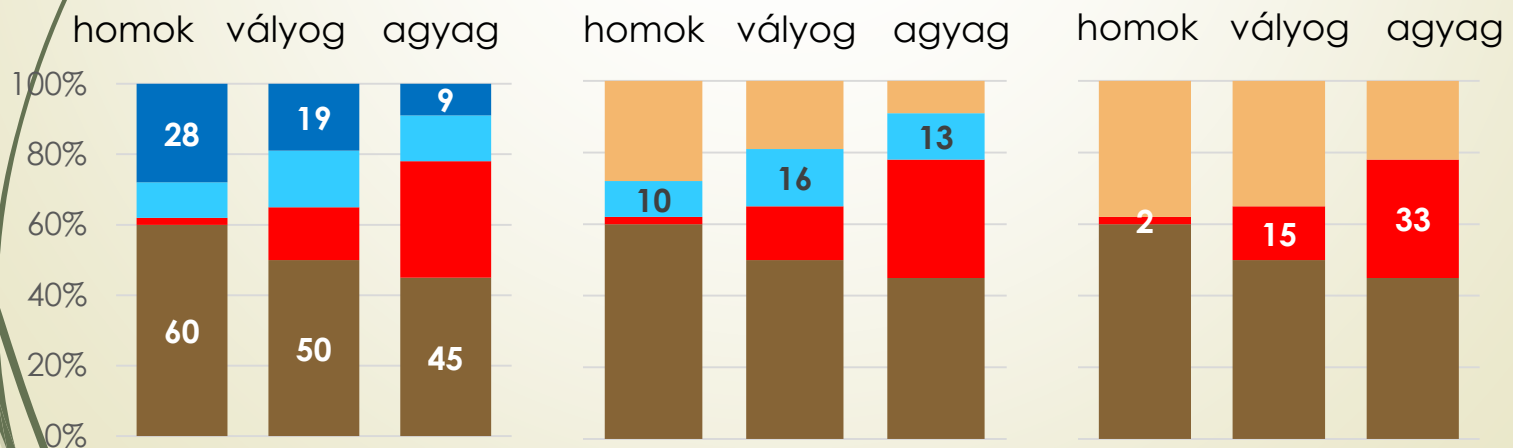
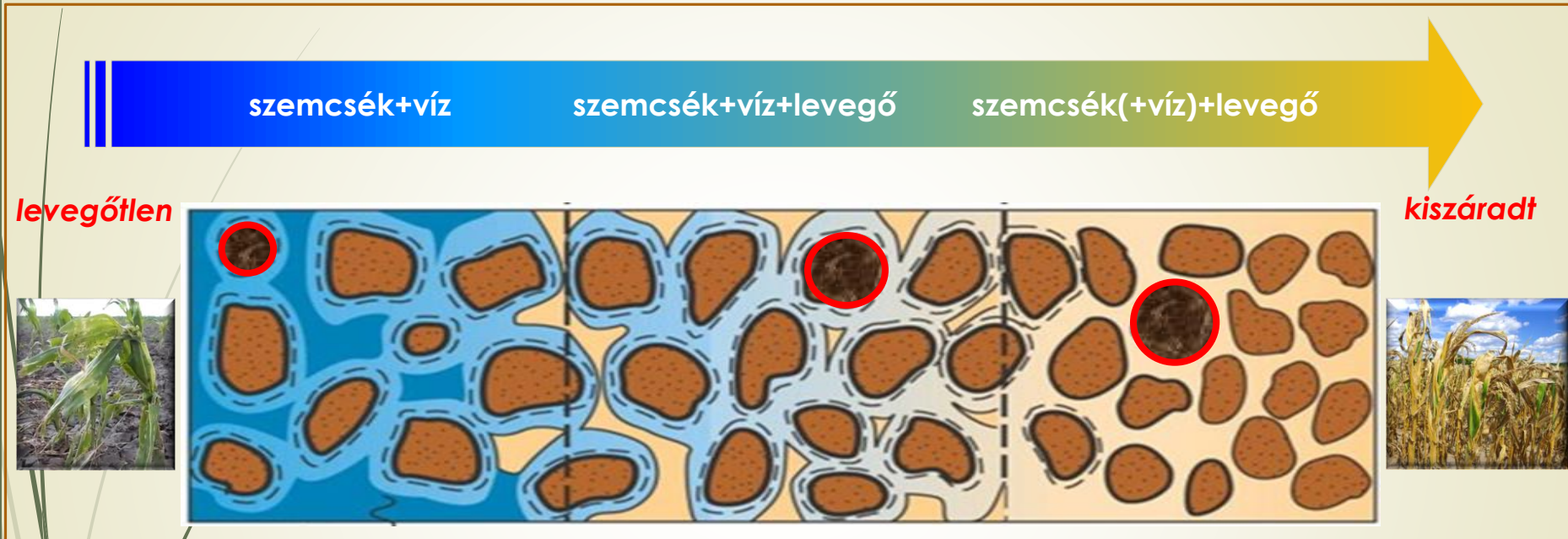
**Nagyobb
felület**

A nagy
pórusok,
repedések
mentén
gyorsan
áramlik a
víz és a
levegő.

Hogyan raktározódik a víz a talajban?

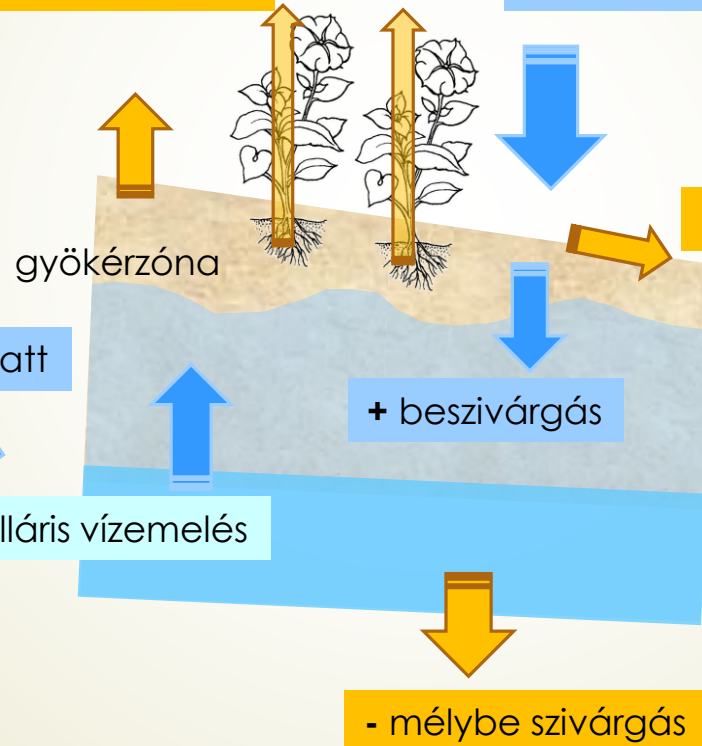

Jön és megy – a vízmérleg

- A felszín és a növényzet párologtatása

+ csapadék, öntözővíz

- lefolyás a felszínen

+ hozzáfolyás a felszín alatt

szemcsék+víz+levegő

kapilláris zóna

+ beszivárgás

+ kapilláris vízemelés

- elfolyás a felszín alatt

talajvíz

szemcsék+víz

- mélybe szivárgás

A talaj, mint pohár

- ▶ Képes rövidebb-hosszabb ideig megtartani a vizet (párolgás, elfolyás, növényi vízfelvétel „issza ki”)
- ▶ Képes a növényeknek és talajlakóknak „felszolgálni”
- ▶ A víz megapad a felületein
- ▶ Véges térfogatú befogadó, ha túl sokat töltünk bele, túlcsordul
- ▶ Napi használatban van

Váljon egészségünkre!

MTA·ATK
Talajtani és Agrokémiai
Intézet

MTA VÍZNAP
VÍZTUDOMÁNYI
„STREET SCIENCE” PROGRAM

**International
Decade of Soils**
2015-2024

**Magyar
Talajtani
Társaság**